

Preddiplomski studij arheologije

Naziv kolegija: Uvod u slavensku arheologiju

Nositelj/izvođač: dr. sc. Krešimir Filipec, izv. prof

ECTS – bodovi: 3

Jezik: hrvatski

Trajanje: 1. godina studija, 1. semestar

Status: izborni

Oblik nastave: 2 sata predavanja

Uvjeti za upis kolegija: ne postoje

Cilj kolegija: U predavanjima se razmatra najstarija povijest naroda istočne i srednje Europe te njihove kulture koje se nisu odrazili u pisanim izvorima. Arheološka istraživanja jedina su koja nam pokazuju kako se odvijala ta najstarija povijest. Cilj predavanja je da se arheološkom metodom, kao i uz pomoć drugih znanosti prije svega uz pomoć lingvistike, etnografije i historije, mogu objasniti, sistematizirati, analizirati i usporediti obilježja kulture i etnogeneze Slavena. Mnoga temeljna pitanja obiluje često proturječnim mišljenjima, pretpostavkama koje valja prezentirati i objasniti kako bi se moglo pristupiti problemu. Problem nastanka Slavena i njihova rana povijest razmatra se zajedno s poviješću drugih naroda i drugih kultura koje su utjecale jedne na druge i koje se ne mogu dijeliti. Proučavati arheološke kulture istočne i srednje Europe istoznačno je opisivati i povijest različitih naroda koji imaju zajedničku prošlost, a na povijesnu scenu izlaze pod različitim imenima i govore često različitim jezicima. Narodi istočne i srednje Europe došavši u srednju i južnu Europu donijeli su sa sobom svoju povijest, kulturu i tragove koji se jedino arheološkim istraživanjima mogu rekonstruirati i objasniti. U predavanjima će se objasniti tipologija pojedinih vrsta arheološke građe i objasniti i navesti glavna obilježja arheoloških kultura

Ishodi učenja na razini programa: Moći objasniti i usporediti obilježja arheoloških kultura i civilizacija na području istočne i srednje Europe te objasniti glavne povijesne procese bitne za razumijevanje arheoloških kultura.

Očekivani ishodi učenja na razini predmeta: Moći prepoznati kronološki i kulturološki indikativan arheološki materijal te moći nabrojati i savladati glavne povijesne procese. Koristiti se stručnom literaturom u samostalnom radu.

Sadržaj predmeta:

1. Uvod – osnovna literatura, opća geografija
2. Povijest istraživanja / zapadna teorija / istočna teorija / ostale teorije

3. Slavenska etnogeneza u svijetlu pisanih izvora
4. Područje današnje Ukrajine u svijetlu arheoloških istraživanja / Zarubinječka kultura, Poenešti-lukaševska, Lipicka kultura, osnovne karakteristike Pševorske kulture, prodor i osnovne karakteristike Wielbarske kulture, skitske kulture, baltske kulture sjevera
5. Ranoslavenske kulture: Kasnazarubnjecka kultura / Kijevska kultura kulturni pejzaž, oblik kuća, groblja, materijalna karakteristika, gospodarstvo; Černjahovska kultura - kulturni pejzaž, oblik kuća, groblja, materijalna karakteristika, gospodarstvo; Osnovne karakteristike kulture Karpatskih grobnih humaka / Gospodarstvo, keramička proizvodnja, nakit, upotrebnih predmeti
6. Slavenski susjedi i utjecaji drugih naroda / Rimsko Carstvo / Goti / Kutriguri i Utriguri / Gepidi Langobardi i ostali Germani srednje Europe
7. Koločinska kultura / kulturni pejzaž, oblik kuća, groblja, materijalna karakteristika, gospodarstvo
8. Praško-Korčakovska kultura / kulturni pejzaž, oblik kuća, groblja, materijalna karakteristika, gospodarstvo
9. Penkovska kultura / kulturni pejzaž, oblik kuća, groblja, materijalna karakteristika, gospodarstvo
10. Prodor Slavena prema zapadu

prva naselje u Češkoj i Poljskoj – izgled materijalne kulture / prva naselje zapadno od rijeke Odre i Nysse – izgled materijalne kulture, regionalni tipovi / keramike, Tornow grupa, Sukov – Dziedzice grupa, izgled naselja, burgovi, svetišta/ prva naselje južno od Karpata – izgled materijalne kulture

11. Prodor Slavena prema sjeveru / Slaveni i Balti / Slaveni i Ugro-Finci
12. Prodor Slavena prema Rimskom Carstvu / prva naselja u Rumunjskoj, izgled materijalne kulture u Srbiji u Bugarskoj; prodor prema Grčkoj
13. Prodor Avara u srednju Europu / kratka povijest Avara / osnovna periodizacija Karpatska kotlina prije dolaska Avara/ materijalna kultura / povijesni izvori Ranoavarsko vrijeme / Srednjeavarsko vrijeme, Samov savez, Seobe Hrvata i Srba / Kasnoavarsko vrijeme, problemi avarsko-slavenske simbioze, granice utjecaja
14. Prodor Slavena prema Hrvatskoj

Praćenje rada studenata: pismeni ispit, usmeni ispit

Obvezna literatura:

V. V. Sedov, Sloveni u dalekoj prošlosti, Novi Sad, 2012.

M. Parczewski, Die Anfänge der frühslawischen Kultur in PolenWien : Österreichische Gesellschaft für Ur- und Frühgeschichte, 1993.

J. Zábajník, Slovensko a avarský kaganát, Bratislava 2004.

Z. Váňa, Die Welt der alten Slawen, Praha 1983.

Awaren in Europa, Schätze eines asiatischen Reitervolkes 6.-8. Jh. (katalog izložbe), Nürnberg-Frankfurt am Mein 1985.

Dopunska literatura:

L. Niederle, Rukověť slovanské archeologie, Praha 1931. (Isti: Slovenske starine, Novi Sad 1954.)

Z. Vinski, O nalazima 6. i 7. st. u Jugoslaviji s posebnim obzirom na arheološku ostavštinu iz vremena prvog avarskog kaganata, Opusc. archaeol. III, Zagreb 1958.